

Лекція №5

Тема: Фінансове обслуговування і забезпечення функціонування підприємства.

План.

1. Основні види фінансування підприємницької діяльності
2. Поняття кредиту, його форми та види. Фінансово-кредитні установи.
3. Поняття і суть лізингу.
4. Податкова система, принципи її функціонування. Види податків.

1. Для фінансування розвитку підприємництва використовуються внутрішні та зовнішні джерела. Залучені кошти спрямовуються на забезпечення проведення операцій у звичайних умовах. З виникненням надзвичайних подій підприємство залучає ресурси для подолання руйнівних наслідків. Проведення господарських операцій за звичайних умов передбачає здійснення фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Для кожного із зазначених видів характерні певні особливості залучення та використання фінансових ресурсів.

Підприємницький капітал охоплює певні капіталоутворюючі елементи, а саме:

- усі технічні засоби виробництва;
- матеріальні оборотні елементи виробництва (сировина, матеріали, пристосування або інструменти одноразового або короткочасного використання);
- оборотні кошти у грошовій формі (фонд оплати праці, фонди обігу);
- інтелектуальну власність (якщо вона буде прийнята виробництвом або ринком);
- підприємницький капітал відображає певну суму грошей, які вкладаються у конкретну справу (виробництво) з метою отримання прибутку або прав управління підприємством через прямі чи портфельні інвестиції.

2. Оскільки кредит являє собою явище суспільне (економічні відносини), то його

функціонування має показувати, як саме і в якій формі видається кредит.

Товарна форма кредиту

Товарна форма кредиту історично передувє його грошовій формі. Кредит у товарній формі існував до появи грошової форми вартості, коли для еквівалентного обміну використовувалися деякі товари (хутра, худоба тощо). *Кредитні відносини в товарній формі виникають у разі продажу товарів чи послуг з відстрочкою платежу, при оренді майна (в тому числі лізинг), під час погашення міждержавних боргів поставками товарів тощо.*

Завдяки товарній формі кредиту суб'єкти кредитних відносин можуть самостійно розпоряджатися тимчасово вільними ресурсами, прискорювати збут товарів і зменшувати час перебування капіталу в товарній формі, збільшувати взаємозалежність і взаємоконтроль між суб'єктами кредитних відносин.

Грошова форма кредиту

Грошова форма кредиту застосовується значно ширше, ніж товарна тому, що перерозподіл вартості, який забезпечується кредитом, здійснюється переважно в грошовій формі. Переважаюче використання грошової форми кредиту зумовлюється тим, що гроші є загальним еквівалентом при обміні товарних вартостей, універсальним засобом обігу та платежу, гроші мають найширшу сферу застосування, сучасна економіка має переважно грошову форму, а кредит виконує пере-розподільчу функцію. *У грошовій формі надають позички банки, міжнародні фінансово-кредитні установи, уряди та ін. Широко використовується грошова форма кредиту населенням при розміщенні заощаджень у банківські депозити, при одержанні позичок у банках тощо.*

Найчастіше виокремлюють такі види кредиту: банківський, комерційний, державний, міжнародний, споживчий, лізинговий, факторинг, іпотечний.

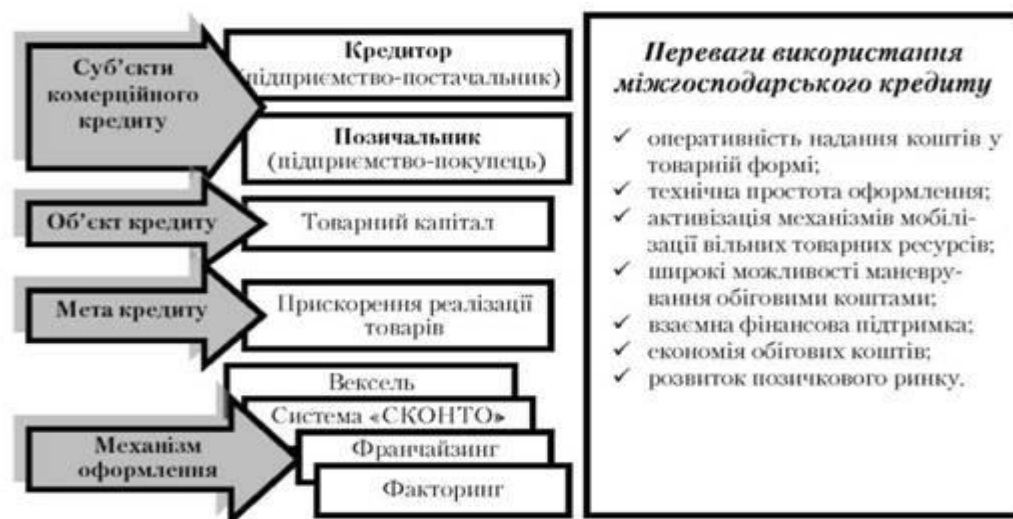

Рис. Характеристика учасників міжгосподарського (комерційного) кредиту та переваги його використання

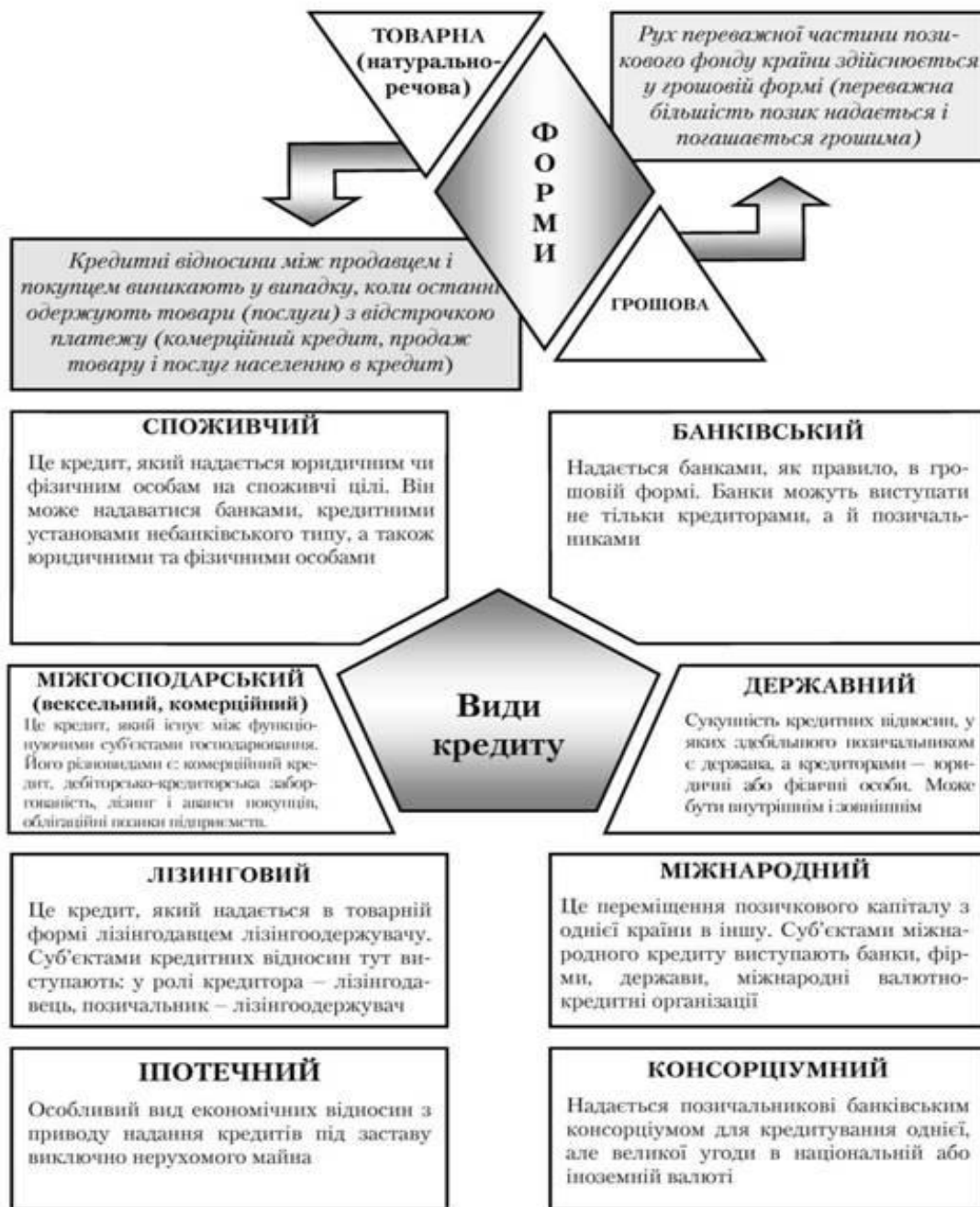

Рис. Форми та види кредиту

Банківський кредит - найбільш розповсюджена форма кредиту. Саме банки найчастіше надають позики суб'єктам, які потребують тимчасової фінансової допомоги. За обсягом банківська позика значно більша від позик, що видаються за інших форм кредитування.

Перша особливість банківського кредиту полягає в тому, що банк оперує не стільки своїм капіталом, скільки залученими ресурсами. Позичивши гроші в одних суб'єктів, він перерозподіляє їх, надаючи позики іншим юридичним або фізичним особам.

Друга особливість полягає в тому, що банк позичає залучений капітал, тимчасово вільні грошові кошти, покладені в банк господарюючими суб'єктами на рахунки або депозити.

Третя особливість цього кредиту характеризується тим, що банк позичає не просто грошові кошти, а гроші як капітал. Це означає, що позичальник повинен так використовувати отримані в банку кошти, щоб не тільки повернути їх кредиту, а й отримати прибуток, достатній, принаймні, для того, щоб сплатити позиковий відсоток. Невід'ємним атрибутом банківського кредиту є платність.

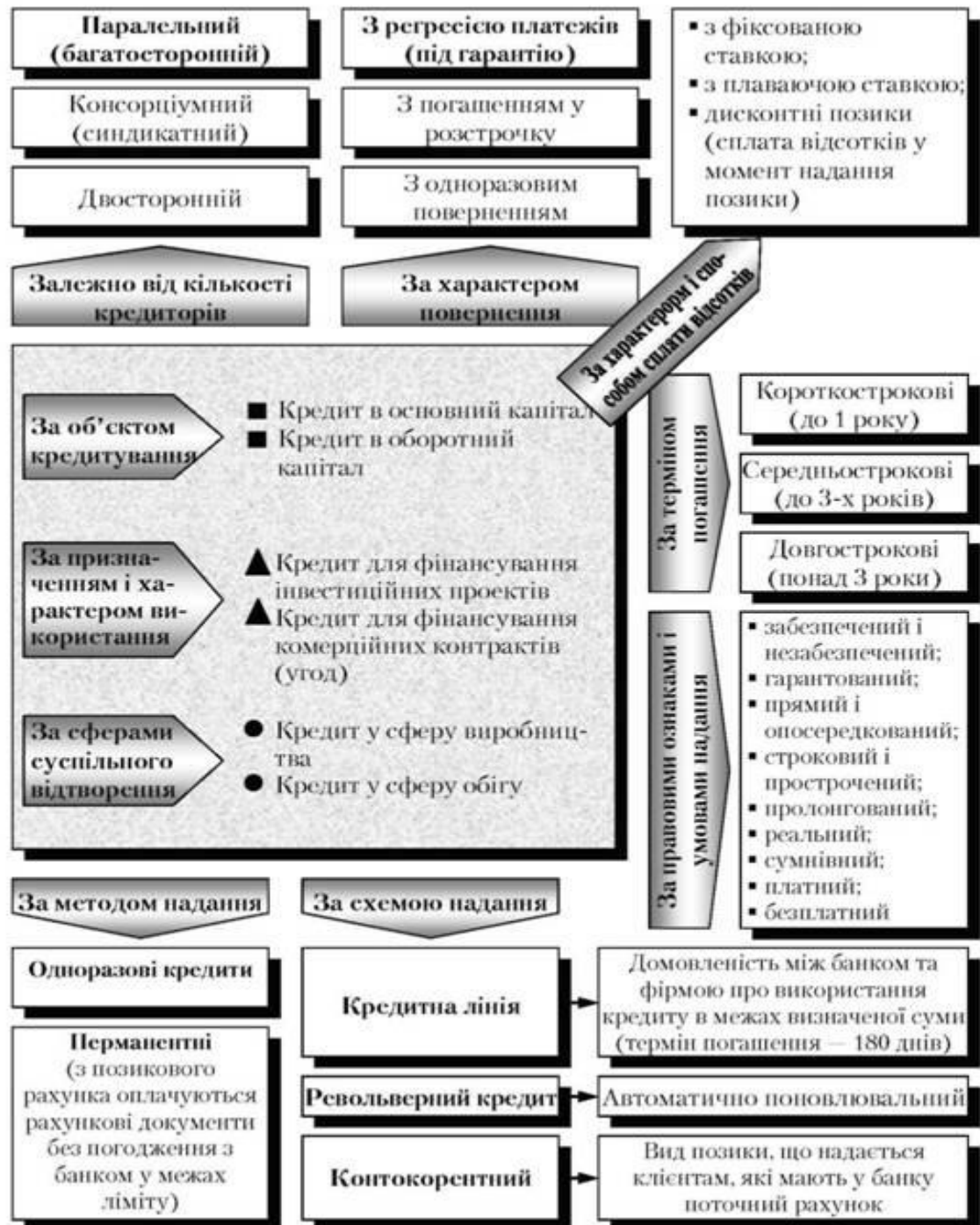

Рис. Класифікація та характеристика банківського кредиту

Банківський кредит класифікується за такими ознаками:

- за строками погашення: короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий, онкольний (короткостроковий кредит, який погашається на першу вимогу);
- за способами погашення: позики, які погашаються єдиним внеском позичальника; позики, які погашаються із розстроченням упродовж усього строку

дії кредитного договору; достроково; з регресією платежів; після закінчення обумовленого періоду;

- за методом кредитування: разові кредити; контокорентні кредити; кредитна лінія; овердрафт (вид контокоренту, який видається тільки на поточні потреби); поновлювальні кредити та ін.;

- за характером і способом сплати відсоткових ставок: з фіксованою ставкою, з плаваючою ставкою, дисконтні;

- за умовами надання (характером забезпечення): забезпечені заставою; гарантовані; ломбардні; незабезпечені (бланкові).

Для успішної інвестиційної діяльності має бути створена фінансово-кредитна система держави.

Більше 120 банків України мають ліцензію № 11 — вкладання коштів у статутні фонди інших юридичних осіб, ліцензію № 26 — фінансування за дорученням власників коштів (130 банків). В Україні функціонує близько 110 інвестиційних компаній та фондів; 76 взаємних фондів; 17 бізнес-інкубаторів.

Холдингові компанії, асоціації, корпорації та інші об'єднання здійснюють інвестиційну діяльність як в Україні, так і за її межами. Згідно із законодавством забезпечуються сприятливі правові засади щодо створення промислово-фінансових груп (ПФГ) — це об'єднання діяльності підприємств, організацій, банків, фінансово-кредитних установ у багатогалузеву господарську систему шляхом мобілізації ресурсів (концентрації та ефективного використання ресурсів) для формування раціональних технологічних і коопераційних зв'язків в умовах ринкової економіки, для підвищення експортного потенціалу і конкурентоспроможності продукції. До складу ПФГ можуть входити промислові та сільськогосподарські підприємства, банки, наукові та проектні установи, інші установи й організації всіх форм власності, що мають на меті отримання прибутку.

Міждержавна промислово-фінансова група — транснаціональна ПФГ, яка створюється на основі міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надається Верховною Радою України.

Кредитна спілка — це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, наданні фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків.

Кредитна спілка (КС) є юридичною особою, має самостійний баланс, банківські рахунки, які відкриває і використовує відповідно до законодавства у самостійно обраних банківських установах, а також печатку, штамп і бланки зі своїм найменуванням, власну символіку. Кредитна спілка діє на основі самофінансування, несе відповідальність за наслідки своєї діяльності та виконання зобов'язань перед своїми членами, партнерами і державним бюджетом.

3. Лізинг є специфічним різновидом найму (оренди), що в деяких випадках може поєднувати в собі ознаки купівлі-продажу (поставки). За договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізинго-одержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

Основні причини необхідності лізингу в сучасних економічних умовах:

- швидке моральне старіння техніки;
- зростання конкуренції;
- збільшення кількості капіталомістких проектів;
- економія грошових коштів фірм-споживачів; Особливості різновиду лізингу розкриває схема.

Лізингові угоди є своєрідною формою фінансування капітальних вкладень, які можуть поділятися на два види:

1. оперативний лізинг, що передбачає використання машин, обладнання тощо з неповною його окупністю. Оперативний лізинг охоплює такі різновиди:

- рейтинг - короткострокові угоди оренди строком від одного дня до одного року без права наступного придбання орендованого майна;
- хайринг - середньострокова оренда, що передбачає здачу майна в найм від одного року до трьох. Цим передбачається багаторазова передача майна, машин і обладнання від одного орендаря до іншого аж до завершення повної амортизації.

2. фінансовий лізинг - оренда з виплатою протягом точно визначеного періоду сум повної амортизації капітальних вкладень і отримання належного прибутку орендодавцем. Фактично, ця форма лізингу означає кредитування купівлі без обмеження можливості товаровиробників використати власні кошти на додаткові закупівлі матеріалів і сировини з метою розширення виробництва.

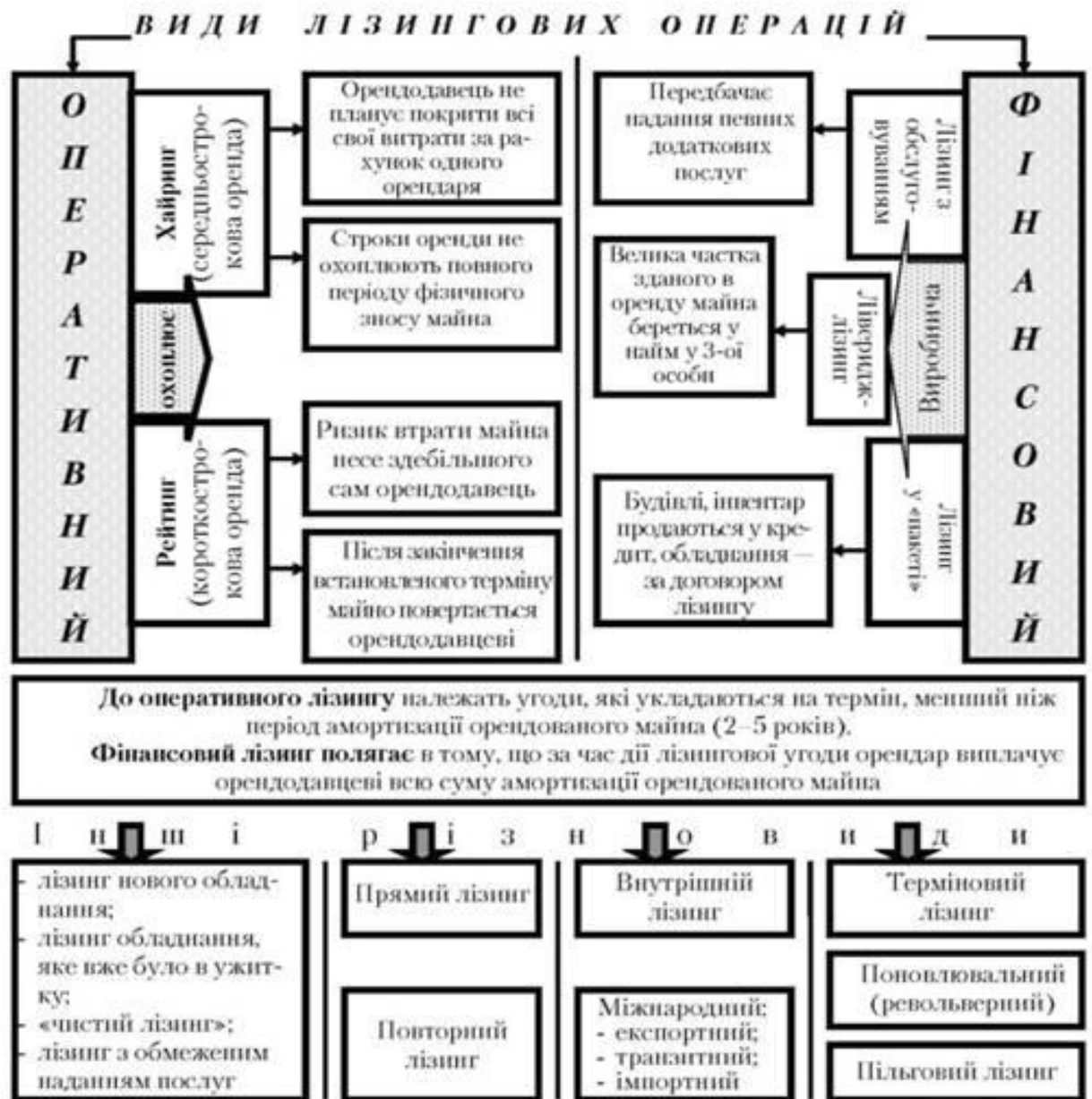

Рис. Характеристика різновидів лізингових угод

4. Податки - це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів, які забезпечують фінансування державних витрат.

Податкова система – це, з одного боку, сукупність податків і зборів, що утворюють систему, побудовану згідно з визначеними принципами, прийнятими в країні з метою реалізації функцій оподаткування. З іншого – вона регламентує порядок проведення операцій з оподаткування відповідно до прийнятої системи.

Принципами побудови системи оподаткування в Україні є:

- стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції;
- стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності — введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;

- обов'язковість — впровадження норм щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), визначених на підставі достовірних даних про об'єкти оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства;

- рівнозначність і пропорційність — справляння податків з юридичних осіб здійснюються в певній частці від отриманого прибутку й забезпечення сплати рівних податків і зборів (обов'язкових платежів) на рівні прибутки і пропорційно більших податків і зборів (обов'язкових платежів) - на більші доходи;

- рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації — забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, включаючи нерезидентів) при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

- соціальна справедливість — забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обґрунтованого неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого й прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи;

- стабільність — забезпечення незмінності податків і зборів (обов'язкових платежів) і їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;

- економічна обґрунтованість — встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів) на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей;

- рівномірність сплати — встановлення строків сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;

- компетенція — встановлення й скасування податків і зборів (обов'язкових платежів), а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до законодавства про оподаткування виключно Верховною Радою України, сільськими, селищними, міськими радами;

- єдиний підхід — забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку і збору (обов'язкового платежу), об'єкта оподаткування, джерела сплати податку і збору (обов'язкового платежу), податкового періоду, ставок податку і збору (обов'язкового платежу), строків та порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг;

Елементами податкової системи в цьому випадку є:

- система всіх податкових платежів;
- система принципів оподаткування;
- система податкового законодавства;
- правовий механізм податку;
- система податкових органів, їх права, обов'язки, відповідальність;
- порядок, форми й методи встановлення, зміни та скасування податків;
- закріплення правового механізму податку по кожному податковому платежу;
- форми й методи податкового контролю;

- права, обов'язки, відповідальність, способи захисту прав і законних інтересів платників податків та Інших учасників податкових правовідносин тощо.

За ознакою суб'єкта оподаткування :

Податки прямі — обов'язкові нормативні платежі з прибутку або доходу працівника, спадщини, землі, будівель тощо. Ці податки стягуються в процесі придбання та накопичення матеріальних благ (прибутковий податок, податок на майно та ін.).

Податки непрямі — податки, які включаються в ціну товарів або тарифів на послуги. Вони не відраховуються прямо з доходів працівника (власника), а виплачує їх підприємство (податок на додану вартість, акцизи, мито, що стягується митними органами тощо).

Суб'єктом податку є виробник або продавець товару, який за законом є юридичним платником податку, тобто вносить до бюджету суму податку від реалізованого товару або надання послуг.

Непряме оподаткування переважає в країнах, що розвиваються, для яких це основна форма мобілізації податкових надходжень до бюджету. В Україні за рахунок непрямих податків формується близько 45 % доходів бюджету.

Об'єднання податків у систему передбачає можливість класифікувати їх згідно з чинним законодавством на такі види:

- загальнодержавні податки та інші обов'язкові платежі;
- місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі.

До загальнодержавних податків та інших обов'язкових платежів належать:

- 1) податок на додану вартість;
- 2) акцизний збір;
- 3) податок на прибуток підприємств;
- 4) податок на доходи фізичних осіб;
- 5) мито;
- 6) державне мито;
- 7) податок на нерухоме майно (нерухомість) тощо.

Загальнодержавні податки та збори (обов'язкові платежі)

встановлюються Верховною Радою України і справляються на всій території України.

Види місцевих податків та зборів визначаються ст. 15 "Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі)" Закону України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 р. Порядок обчислення місцевих податків визначається Декретом КМУ "Про місцеві податки і збори" від 20 травня 1993 р.

До місцевих податків належать:

- 1) податок з реклами;
- 2) комунальний податок.

До місцевих зборів (обов'язкових платежів) належать:

- 1) готельний збір;
- 2) збір за паркування автотранспорту;
- 3) ринковий збір;
- 4) збір за видачу ордера на квартиру;
- 5) інші.